

A halál egyszerű gépezete (neverending storyboard)

lásd még :

[2022_Seri a lágersayanim](#)

http://guo.hu/WORDPRESS/Laszlo-Hortobagyi_Gayan-Uttejak-Orchestra_By_The_Way/Literaturo/2022_Seri%20a%20lagersayanim.pdf

Yishai Sárid: Az emlékezés szörnye

<https://magyarnarancs.hu/kritika/a-halal-egyszeru-gepezete-250342>

Bakos András 2022. július 6.

Vajon látja-e időnként pszichiáter azokat az embereket, akik az egykori német haláltáborokban a látogatókat kalauzolják? Lelkileg nagyon megterhelő lehet feldolgozni a turisták reakcióit. Az izraeli Yishai Sárid (Jisaj Szarid) regényének történész-idegenvezető elbeszélőjét legalábbis bántja, hogy amíg beszél, a diákok a telefonjukat babrálják. Vagy amikor hallja, hogy a hazájából jött gyerekek arról sugdolóznak a kemencék funkcióját megismerve, hogy nekik is ezt kellene tenni otthon az arabokkal. „Bemutatjuk nekik a halálnak ezt az egyszerű gépezetét, amelyet bárhol és szinte bármikor újra működésbe lehet hozni, és ez gyakorlatias gondolatokat ébreszt bennük, még gyerekek, ez természetes, nehéz megállniuk, a felnőttek pontosan ugyanezt gondolják, csak ők hallgatnak” - magyarázza főnökének, a Jad Vasem Intézet elnökének.

A regény az elnöknek írt jelentés. Azért készült, mert a haláltáborok kalauza valamilyen hibát követett el, ami után elvárják, hogy magyarázatot adjon tetteire. Ő leírja minden fontosnak tartott emlékét, gondolatát, érzését, tettét, ami ehhez a munkához köti. A könyv végéig nem tudjuk meg, pontosan mi történt, de az olvasónak egyszer sem támad kedve a könyv végére lapozni: épp elég szörnyű és különös az is, amit megismerünk az idegenvezető életéből.

Katonaviselt férfi, harckocsizó volt, aki az egyetemen óvakodott a modern történelemtől, amelyet óriási erővel zubogó, félelmetes vízesésnek látott. Már házas emberként, gyakorlati megfontolásból, a jobb megélhetés reményében választotta mégis a soát kutatási területének. A megsemmisítés módszereit tanulmányozta, így került a posztjára, ahol kevés szóval, mindenki számára érthetően kell szemléltetnie az eseményeket. Ahhoz, hogy a munkáját még jobban végezhesse, továbbkutat a helyszíneken. Igyekszik megérteni a halálgár működtetőinek motivációit, akik egy idő után teljes emberi valójukban állnak előtte. Meglátja, mennyi minden múlt azon, hogy a gyilkosok tisztában voltak a pánikba esett tömeg viselkedésével. Átérti az áldozatok sorsát, azokét a túlélőket is, akik megalkudtak a bajban, hogy mentsék az életüket. De magára marad a tökéletes átérzés döbbenetében, és úgy jár, mint Kafka éhezőművésze. Senki sincs tisztában azzal, mennyire beleadja a munkájába szívét-lelkét. Az érzéketlenség vagy a képmutatás láttán egyre gyakrabban hagyják el a száját saját, privát gondolatai, amivel olykor megbotránkoztatja hallgatóságát. Szembesíti őket emberi gyöngeségeikkel, amelyek most, egy biztonságos világban nem látszanak. A diákok viselkedését magyarázva azt írja, hogy

Auschwitz azért a legvadabb gyerekeket is rémülettel tölti el, és „ez a márkanév hatása”. Lehet, csak az a baj - ahogy az egyik csoport kísérője magyaráz neki -, hogy nem szereti ezeket a diákokat? Pedig akármilyenek is, ők testesítik meg hazája jövőjét, tessék szeretni őket! (Parancsra nem megy.) A történész hallucinál. Pihenésképpen Bachot hallgat, elképzeli önmagát akkor élő klezmermuzsikusként, találgatja, vajon tanulhatott volna-e johann Sebastiantól. És vajon antiszemita volt-e?

Az igazi örület ebben a regényben is azoktól ered, akik nem egyszerűen megismerni akarják a múltat, hanem kezdeni is akarnak vele valamit.

Az intézményes alapon, profin működtetett emlékezés hasonlít az önmagát gerjesztő bürokráciára. Egy szoftverfejlesztő cég a történész szakértő közreműködését igénybe véve szimulációt - ha így jobban tetszik: játékot - készít a haláltáborok mindennapjainak minél tökéletesebb átélése céljából. Mi akarsz lenni? Kápoló vagy áldozat? Kínzó, gyilkos, túlélő vagy az, aki odavész? Jön filmrendező is, aki mintha valami abszurd dokumentumjátékot szeretne forgatni. A csúcs mégis a katonatisztek tanácstalan tanácsa, amely PR-feladatot szervez: izraeli deszantosoknak egy fantasztikus akció keretében meg kellene támadniuk az egyik haláltábort, kiszabadítva a képzelt foglyokat. Az már a regény elején kiderül, hogy hősünk továbbra is élvezi az intézet bizalmát, nem marad munka nélkül. Dolgozhat tovább, amíg meg nem kattann.

30 KULTÚRA 2022. július 7. MAGYAR NARANCS